

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою Радою ХНМУ
від 30.01.2025 р. Протокол № 3

Введено в дію
Наказ ХНМУ
від 30.01.2025 р. № 33
Ректор ХНМУ
проф. В.В. М'ясєдов

**ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ В ІНТЕРНАТУРІ ЗА
СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА»**

Галузь знань: І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»

Складова освіти: післядипломна освіта, первинна спеціалізація

Спеціальність: І2 «Медицина»

Спеціальність
в інтернатурі: «Судово-медична експертиза»

Попередня освіта: ступінь магістра за спеціальністю
222 «Медицина», І2 «Медицина», 228 «Педіатрія»,
І3 «Педіатрія»

Харків
2025

РОЗРОБНИКИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Програма розроблена робочою групою професорсько-викладацького складу ХНМУ та кафедри судової медицини, медичного правознавства імені засл. проф. М.С. Бокаріуса ХНМУ на основі Примірної програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Судово-медична експертиза», затвердженою наказом МОЗ України "Про затвердження примірної програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Судово-медична експертиза», примірної програми первинної спеціалізації..." від 29.07.2024 р. за №1335.

В'ЮН Валерій	директор Навчально-наукового інституту післядипломної освіти Харківського національного медичного університету, професор
Яковцова Ірина	завідувач кафедри патологічної анатомії та судово-медичної експертизи Харківського національного медичного університету, професор

Фахову експертизу програми проводили

Дунаєв Олександр	професор кафедри судової медицини, медичного правознавства імені засл. проф. М.С. Бокаріуса Харківського національного медичного університету
Леонтєв Павло	Доцент судової медицини, медичного правознавства імені засл. проф. М.С. Бокаріуса
Хижняк Володимир	Доцент судової медицини, медичного правознавства імені засл. проф. М.С. Бокаріуса

Програму розглянуто після надходження всіх зауважень та пропозицій та схвалено на засіданні кафедри судової медицини, медичного правознавства імені засл. проф. М.С. Бокаріуса ХНМУ 30.08.2024 р., протокол № 7.

ВСТУП

Програма підготовки в інтернатурі «Судово-медична експертиза» (далі – Програма) розроблена на основі передового світового досвіду і сучасних тенденцій підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю «Судово-медична експертиза».

Програма призначена для підготовки лікарів-спеціалістів – судово- медичних експертів і визначає зміст інтернатури, встановлює вимоги щодо обсягу та рівня професійної підготовки спеціаліста.

Освітня програма ґрунтується на положеннях Конституції України, законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійний розвиток працівників», постанові Кабінету Міністрів України від 14.07.2021 №725 «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку медичних та фармацевтичних працівників», наказ МОЗ України: від 22 червня 2021

року № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703 (далі – Положення про інтернатуру).

Метою Програми є якісна теоретична та практична підготовка лікарів-інтернів відповідно до вимог системи якості підготовки кадрів для сфери охорони здоров'я до атестації з метою присвоєння звання «Лікар-спеціаліст» за спеціальністю «Судово-медична експертиза», формування здатності застосовувати набуті знання, вміння та практичні навички у подальшій самостійній професійній діяльності.

Ціль Програми – підготовка до самостійної роботи за спеціальністю «судово-медична експертиза» шляхом теоретичної та практичної підготовки з питань встановлення причини і давності настання насильницької смерті, ступеня тяжкості тілесних ушкоджень; експертизи статевих станів; ідентифікації осіб та формування експертного мислення.

Об'єктами вивчення при проходженні Програми є:

- потерпілі, підозрювані, обвинувачені й інші особи (живі особи),
- трупи,
- речові докази,
- матеріали кримінальних проваджень і цивільних справ.

Методи, методики та технології, що використовуються в процесі реалізації Програми: морфологічні, судово-медичні, криміналістичні, імунологічні, цитологічні, гістологічні, токсикологічні, інформаційні, статистичні, лабораторні дослідження об'єктів судово-медичної експертизи; визначення причини смерті відповідно до Міжнародної статистичної класифікації хвороб, травм і причин смерті; визначення послідовності та механізму утворення і морфологічних особливостей ушкоджень різного характеру; правила та основні методи проведення судово-медичної експертизи статевих станів, ідентифікації осіб тощо.

Інструменти та обладнання, що використовуються в процесі реалізації Програми: предмети, пристрої, прилади та обладнання для виконання фахової діяльності та речові докази за матеріалами цивільних і кримінальних проваджень, що необхідні для навчання в інтернатурі.

Програмними результатами Програми є знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності та інші особисті якості, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти й які особа здатна продемонструвати після завершення Програми, що передбачають оволодіння компетентностями, визначеними Національною рамкою кваліфікацій для лікаря-спеціаліста за фахом «Судово-медична експертиза».

Під час проходження Програми за спеціальністю «Судово-медична експертиза» лікарі-інтерни мають усі права, що передбачені щодо судово-медичних експертів, і несуть відповідальність за свої дії відповідно до чинного

законодавства України.

I. ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

Галузь знань	I «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»
Складник освіти	Післядипломна освіта, первинна спеціалізація
Спеціальність	Судово-медична експертиза
Кваліфікація	Лікар-спеціаліст
Передумови вступу	Диплом магістра за спеціальністю 222 «Медицина», I2 «Медицина», 228 «Педіатрія», I3 «Педіатрія»
Форма проходження інтернатури	Очна
Мова (и)	Українська
Академічні права інтерна	Безперервний професійний розвиток. Можлива подальша підготовка на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти. Здобуття додаткових кваліфікацій та лікарських спеціалізацій (вторинних) в системі освіти дорослих. Робочі місця у Державних спеціалізованих установах, які виконують судово-медичну експертизу, самостійне працевлаштування. Також лікар-інтерн має право: Лікарі-інтерни мають право: користуватися лабораторіями, кабінетами, аудиторіями, читальними залами, бібліотеками та іншими навчальними приміщеннями бази стажування лікарів-інтернів та закладу вищої освіти, що здійснює підготовку лікарів-інтернів, в якому вони навчаються в інтернатурі; брати участь у виробничих нарадах кафедр в частині обговорення питань удосконалення освітнього процесу та інших питань, пов'язаних з навчанням, лікарів-інтернів; здійснювати діяльність з відповідної спеціальності з прогресивним рівнем складності під час проходження програми інтернатури; ініціювати зміну бази лікарів-інтернів у до Положення про інтернатуру; брати участь у науково-практичних конференціях, та інших навчальних заходах, які за тематикою відповідають програмі навчання в інтернатурі.

Моніторинг та оцінювання	Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703
Рівень оволодіння	Для кожної компетенції, практичної навички визначаються в кожному з діапазонів від «А» до «D»: A: Має знання, описує. B: Виконує, керує, демонструє під наглядом. C: Виконує, керує, демонструє самостійно. D: Вчить або контролює інших у виконанні, управлінні, демонстрації.
Обсяг програми	2 академічних роки, 3960 години, 132 кредити ECTS з яких передбачено: 6 місяців навчання на кафедрі та суміжних кафедрах (1080 годин, 36 кредити ECTS) і 16 місяців стажування на базі стажування (2880 годин, 96 кредити ECTS).
Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Можлива, за умови запровадження програм академічної мобільності відповідно до вимог законодавства та Положення про інтернатуру
Міжнародна кредитна мобільність	Відповідно до розділу V Положення про інтернатуру
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Можливе за умови володіння українською мовою іноземними здобувачами.

II. ГРАФІК ОСВІТНЬОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ ПРОХОДЖЕННЯ ІНТЕРНАТУРИ

Рік підготовки	МІСЯЦІ											
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII
I-й	Б	К	К	К	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	В
II-й	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	К	К	К	В

Б – практична частина підготовки на базі стажування;

К – освітня частина підготовки - навчання на кафедрі;

В – відпустка.

ІІІ. ПЕРЕЛІК ОБОВ'ЯЗКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПО ЗАКІНЧЕННЮ ІНТЕРНАТУРИ

Вид компетентностей	Код та опис компетентностей
Інтегральна компетентність (ІК)	ІК 01. Здатність адаптуватися до нових умов і ситуацій та спроможність автономно діяти у них. ІК 02. Спроможність до роботи у команді, зокрема у міждисциплінарній та інтернаціональній. ІК 03. Комунікативна компетентність: спроможність до ефективної професійної та міжособистісної комунікації, вміння спілкуватися з людьми з особливими потребами, дітьми та особами літнього віку. ІК 04. Лідерство у розробці та впровадженні інновацій та їх використання у професійній діяльності. ІК 05. Вміння визнавати власні помилки та запобігати, мінімізувати негативні наслідки. ІК 06. Демонстрування лідерських навичок, уміння приймати рішення та брати на себе відповідальність за управління ситуацією, вміння делегувати завдання іншим членам команди. ІК 07. Спроможність до менеджменту професійної діяльності.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 01. Знання основ законодавства України про охорону здоров'я та здатність до вирішення соціально значущого завдання в галузі медицини – проведення судово-медичної експертизи (дослідження) на основі комплексного застосування компетентностей з медичних спеціальностей. ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації, зокрема з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності. ЗК 03. Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня. ЗК 04. Спроможність вільно спілкуватися та складати медичні документи державною мовою. ЗК 05. Уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології, володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою. ЗК 06. Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в медичній практиці. ЗК 07. Дотримання деонтологічних норм у професійній діяльності (належна професійна поведінка).

	ЗК 08. Демонстрування відповідальної громадянської позиції в експертній діяльності. ЗК 09. Спроможність збирати медичну інформацію і аналізувати отримані дані. ЗК 10. Спроможність визначати ступінь тяжкості тілесних ушкоджень, статеві стани. ЗК 11. Здатність до визначення об'єктивних ознак насильницької смерті, визначення причинно-наслідкового зв'язку між ушкодженням та несприятливим наслідком, а також давності настання смерті. ЗК 12. Спроможність інтерпретувати результати морфологічних та лабораторних досліджень. ЗК 13. Спроможність інтерпретувати результати досліджень речових доказів, матеріалів кримінальних проваджень і цивільних справ. ЗК 14. Здатність до визначення причини смерті відповідно до Міжнародної статистичної класифікації хвороб.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 01. Набути знань про положення процесуального законодавства України, що регламентують діяльність судово-медичної експертизи. ФК 02. Набути знань про організацію судово-медичної експертизи. ФК 03. Набути знань про типові форми медичної документації для бюро судово-медичної експертизи, принципи і вимоги до їх складання. ФК 04. Набути знань про основні положення міжнародних і національних правових стандартів щодо встановлення фактів катувань та їх документування. ФК 05. Набути знань про особливості тілесних ушкоджень та навичок їх виявлення і документальної фіксації як проявів катувань і мордувань з використанням положень «Стамбульського протоколу». ФК 06. Набути знань щодо проведення огляду трупа на місці події (виявлення). ФК 07. Набути знань щодо встановлення факту і часу настання смерті. ФК 08. Набути знань про судово-медичну експертизу за матеріалами судових справ та за матеріалами досудового розслідування.

	ФК 09. Набути навичок складання експертних підсумків як складової частини «Висновку експерта» стосовно катування чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання. ФК 10. Набути знань про механізм утворення і морфологічні особливості ушкоджень при певних видах транспортного травматизму, класифікації і диференційну діагностику ушкоджень при окремих видах транспортної травми між собою та іншими травмами. ФК 11. Набути знань про механо- і морфогенез ушкоджень від дії тупих твердих предметів (м'яких тканин, кісток, внутрішніх органів, кровоносних судин і нервів) ФК 12. Набути знань про механізм утворення і морфологічні особливості ушкоджень, що виникають при заняттях деякими видами спорту. ФК 13. Набути знань про механізм, умови утворення, класифікацію і морфологічні особливості ушкоджень при падінні з висоти і падінні на площини. ФК 14. Набути знань про промисловий і сільськогосподарський травматизм, його класифікацію, особливості і морфологічні прояви. ФК 15. Набути знань про класифікацію, механізм і морфологічні ознаки ушкоджень, заподіяних гострими предметами (ріжучими, колюче-ріжучими, рубаючими, пиляючими), їх диференційну діагностику. ФК 16. Набути знань про механізм пострілу і фактори, що зумовлюють його; морфологічну характеристику кульових і дробових вогнепальних ушкоджень, заподіяних холостими пострілами, атиповими снарядами з атипової зброї і внаслідок дії вибухових пристроїв (вибухова травма). ФК 17. Набути знань про патоморфологічні зміни тканин і органів при ураженнях технічною і атмосферною електрикою, при місцевій і загальній дії низької і високої температури, дії променистої енергії, різних змін зовнішнього тиску, при порушеннях зовнішнього дихання, спричинених механічними перешкодами (странгуляція, обтурація, компресія грудей і живота, утоплення). ФК 18. Набути знань про класифікацію отрут, патоморфологічні зміни в тканинах і органах, танатогенез при різних отруєннях, а також їх судово-медичну діагностику. ФК 19. Набути знань про причини і генез раптової смерті дорослих і дітей при різних захворюваннях (головного мозку, серця, судин, сечостатевої системи)
--	--

	та ін.). ФК 20. Набути знань про критерії новонародженості, доношеності, тривалості внутрішньоутробного життя, життєздатності, живонародженості, причини смерті в анте-, інтра-, постнатальному періодах, особливості дослідження трупів немовлят. ФК 21. Набути знань про основні методи досліджень об'єктів в судово-медичній лабораторії. ФК 22. Набути знань про особливості проведення судово-медичної експертизи за матеріалами кримінальних проваджень та у суді. ФК 23. Набути знань про комплексний підхід при проведенні ідентифікації особи під час збройного конфлікту або техногенної катастрофи.
Програмні результати (ПР)	ПР 1. Безперервно самовдосконалюватись та застосовувати здобуті науково-професійні знання та вміння з судово-медичної експертизи у фаховій діяльності. ПР 2. Використовувати набуті концептуальні та методологічні знання для самостійного проведення фахового наукового дослідження. ПР 3. Добирати, аналізувати, інтерпретувати, коректно оцінювати і творчо використовувати клінічну та наукову інформацію стосовно причин розладу здоров'я та смерті від ушкоджень. ПР 4. Вміти виявити та окреслити невирішені проблеми щодо особливостей танатогенезу та морфологічної діагностики різних варіантів патологічних станів з подальшим визначенням причини смерті. ПР 5. Продукувати нові знання та ідеї в судовій медицині з урахуванням та дотриманням принципів наукової етики й академічної доброчесності. ПР 6. Самостійно аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати, узагальнювати, систематизувати клінічні, лабораторні та наукові дані стосовно механізму утворення і морфологічних особливостей ушкоджень різного характеру ПР 7. Обирати, застосовувати і вдосконалювати сучасні методики дослідження об'єктів судово-медичної експертизи. ПР 8. Використовувати здобуті в результаті дослідження нові знання, що висвітлюють особливості механізму і морфології ушкоджень у практичну діяльність. ПР 9. Розвивати комунікації та застосовувати навички міжособистісних взаємодій в науковому, професійному, освітньому та міждисциплінарному

	середовищах. ПР 10. Дотримуватися принципів наукової етики у роботі з постраждалими та трупним матеріалом. ПР 11. Використовувати принципи академічної доброчесності та нести відповідальність за достовірність отриманих та оприлюднених наукових результатів.
--	--

IV. ОБОВ'ЯЗКОВІ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Таблиця 1

Перелік компонентів освітньо-професійної програми (ОП)

Код освітньої компоненти	Компоненти освітньої програми	Кількість годин/кредитів ЄКТС
ОП Судово-медична експертиза		
OK1	Судово-медична служба в системі охорони здоров'я України. Європейська Конвенція з прав людини (ЄКПЛ), Стамбульський протокол, Стамбульська конвенція, інші міжнародні законодавчі акти та рекомендації	30/1
OK2	Розлад здоров'я від ушкоджень	46/1,53
OK3	Автомобільні травми	60/2
OK4	Мотоциклетна та велосипедна травми	18/0,6
OK5	Травма від дії рейкового транспорту	30/1
OK6	Авіаційна травма	14/0,5
OK7	Спортивна травма	6/0,2
OK8	Ушкодження, які виникають при падінні	8/0,26
OK9	Промислова та сільськогосподарська травма	8/0,26
OK10	Ушкодження гострими предметами	30/1
OK11	Вогнепальні ушкодження, вибухова травма	60/2
OK12	Розлад здоров'я та смерть від дії електрики	18/0,6
OK13	Розлад здоров'я та смерть від дії низької та високої температур	30/1
OK14	Розлад здоров'я та смерть від змін атмосферного тиску	8/0,26
OK15	Розлад здоров'я та смерть від дії променистої енергії	10/0,3
OK16	Розлад здоров'я та смерть при порушенні зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами, утоплення та раптова смерть у воді	32/1,06

OK17	Розлад здоров'я та смерть від отруєнь	30/1
OK18	Судово-медична експертиза потерпілих, осіб, які звинувачуються, та інших.	150/5
OK19	Огляд трупа на місці його виявлення	30/1
OK20	Судово-медична експертиза трупа	180/6
OK21	Судово-медична експертиза трупа при раптовій смерті	46/1,54
OK22	Судово-медична експертиза трупів новонароджених	22/0,7
OK23	Судово-медична експертиза речових доказів в судово-медичній лабораторії	90/3
OK24	Судово-медична експертиза за матеріалами судових справ та за матеріалами досудового розслідування	28/0,9
OK25	Комплексний підхід при проведенні ідентифікації особи під час збройного конфлікту або техногенної катастрофи	30/1

Таблиця 2

**Перелік практичних компонентів (ПК)
освітньо-професійної програми (ОП)**

Код практичної компоненти	Практичний компонент освітньої програми
ОП Судово-медична експертиза	
ПК 1	Проведення огляду трупа на місці події (виявлення)
ПК 2	Встановлення факту і давності настання смерті
ПК 3	Виявлення і описання ушкоджень; морфологічних змін органів та тканин
ПК 4	Діагностування і встановлення причин смерті при судово-медичній експертизі трупа
ПК 5	Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ушкодженням та несприятливим наслідком
ПК 6	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень тупими предметами
ПК 7	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках транспортної травми
ПК 8	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння з висоти
ПК 9	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння на площини
ПК 10	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень гострими предметами
ПК 11	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках дії крайніх температур
ПК 12	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках порушення зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами

ПК 13	Проведення судово-медичної експертизи у випадках ураження технічною електрикою та блискавкою
ПК 14	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках вогнепальних ушкоджень та вибухової травми
ПК 15	Проведення судово-медичної експертизи трупів новонароджених
ПК 16	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках отруєнь
ПК 17	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках раптової смерті
ПК 18	Проведення судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб у випадках встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень
ПК 19	Проведення судово-медичної експертизи для визначення статевого стану
ПК 20	Вилучення, упакування та направлення об'єктів судово-медичної експертизи на дослідження до судово-медичної лабораторії
ПК 21	Виконання лінійних вимірювань ушкоджень та аналізу отриманих результатів
ПК 22	Вміння відображати ушкодження на контурній схемі
ПК 23	Інтерпретація і аналіз судово-медичного розтину за результатами макроскопічного і лабораторних досліджень
ПК 24	Інтерпретація і аналіз даних медичної документації померлого
ПК 25	Вміння користуватись міжнародною статистичною класифікацією хвороб
ПК 26	Заповнювати лікарське свідоцтво про смерть
ПК 27	Формулювання судово-медичного діагнозу
ПК 28	Складання висновку експерта
ПК 29	Виконання туалету і реставрації трупа

Таблиця 3

ПОСЛІДОВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ОБОВ'ЯЗКОВИХ КОМПОНЕНТ (ОК) ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Код ком- понен ти	Назва обов'язкової компоненти (ОК)	Кіль- кість годин / кредиті в ЄКТС	Кількість годин				Самост ійна робота
			аудиторних				
			Лек- ції	сем іна ри	пра кти чні	разом	
ОК 1	Судово-медична служба в системі охорони здоров'я України. Європейська Конвенція з прав людини (ЄКПЛ), Стамбульський протокол, Стамбульська конвенція, інші міжнародні нормативно-правові акти та рекомендації	30/1	4	8	12	24	6
ОК 2	Розлад здоров'я від ушкоджень	46/1,53	4	8	22	44	6

OK 3	Автомобільні травми	60/2	4	10	28	42	18
OK 4	Мотоциклетна та велосипедна травми	18/0,6	4	2	6	18	2
OK 5	Травма від дії рейкового транспорту	30/1	4	8	12	24	6
OK6	Авіаційна травма	14/0,5	4	2	4	14	2
OK7	Спортивна травма	6/0,2	-	-	4	6	2
OK8	Ушкодження, які виникають при падінні	8/0,26	-	2	4	8	2
OK9	Промислова та сільськогосподарська травма	8/0,26	-	2	4	8	2
OK10	Ушкодження гострими предметами	30/1	4	8	12	24	6
OK11	Вогнепальні ушкодження, вибухова травма	60/2	4	10	28	42	18
OK12	Розлад здоров'я та смерть від дії електрики	18/0,6	4	2	8	18	2
OK13	Розлад здоров'я та смерть від дії низької та високої температур	30/1	4	8	12	24	6
OK14	Розлад здоров'я та смерть від змін атмосферного тиску	8/0,26	-	2	4	8	2
OK15	Розлад здоров'я та смерть від дії променевої енергії	10/0,3	-	2	6	10	2
OK16	Розлад здоров'я та смерть при порушенні зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами, утоплення та раптова смерть у воді	32/1,06	4	8	10	32	6
OK17	Розлад здоров'я та смерть від отруєнь	30/1	4	8	10	30	6
OK18	Судово-медична експертиза потерпілих, осіб, які звинувачуються, та інших	150/5	8	40	78	126	24
OK19	Огляд трупа на місці його виявлення	30/1	4	8	10	30	6
OK20	Судово-медична експертиза трупа	180/6	8	40	100	148	32
OK21	Судово-медична експертиза трупа при раптовій смерті	46/1,54	4	8	22	44	10
OK22	Судово-медична експертиза трупів новонароджених	22/0,7	4	2	12	22	2
OK23	Судово-медична експертиза речових доказів в судово-медичній лабораторії	90/3	10	10	70	90	22

OK24	Судово-медична експертиза за матеріалами судових справ та за матеріалами досудового розслідування	28/0,9	4	6	12	28	4
OK25	Комплексний підхід при проведенні ідентифікації особи під час збройного конфлікту або техногенної катастрофи	30/1	4	8	12	24	6
Атестація		6/0.2	-	6	-	6	-
Загальний обсяг ОК		1020/34	94	218	508	820	200
Суміжні цикли (Додаткові програми – ДП)							
ДП1	Патологічна анатомія	30/1,0	30			—	
ДП2	Медицина невідкладних станів	6/0,2	6			—	
ДП3	Військово-медична підготовка	9/0,3	9			—	
ДП4	Військово-спеціальна підготовка	9/0,3	9			—	
ДП5	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях	6/0,2	6			—	
Загальний обсяг ДП		60/2	60				
Загальний обсяг ОК		1020/34	1020				
Всього:		1080/36					

Таблиця 4

Практична частина

№ за /п	Назва структурного підрозділу	Код ПК	Кількість годин / кредитів ECTS	Кількість годин практично ї роботи	Самостійна робота	Кількість місяців
1	Відділ судово-медичної експертизи трупів	ОК 2-17, 19-22	990/33	900	90	5,5
2	Відділення судово-медичної експертизи потерпілих, звинувачених і інш. осіб	ОК 2-18	780/26	690	90	4,5

3	Відділення судово-медичної гістології	ОК 2-17, 23	180/6	170	15	1
4	Відділення судово-медичної криміналістики	ОК 1-17, 24-26	180/6	170	15	1
5	Відділення судово-медичної імунології	ОК 2-18	180/6	170	15	1
6	Відділення судово-медичної цитології	ОК 2-18	180/6	170	15	1
7	Відділення судово-медичної токсикології	ОК 2-18	180/6	170	15	1
8	Структурний підрозділ судово-медичної молекулярної генетики	ОК 18, 25	180/6	170	15	1
Всього:			2880/96	2610	270	16

МЕТА ТА ЗМІСТ ОБОВ'ЯЗКОВИХ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Таблиця 1

Курс 01. СУДОВО-МЕДИЧНА СЛУЖБА В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Мета	Засвоїти основні принципи організації та процесуальні засади судово-експертної діяльності в Україні.
I Знання	II Уміння
1. Знати процесуальне законодавство України та інші нормативно-правові акти, що стосуються судово-медичної експертизи. 2. Знати основи організації та розвитку судово-медичної служби в Україні. 3. Знати організацію роботи державної спеціалізованої установи (обласного бюро) судово-медичної експертизи. 4. Знати питання етики та деонтології у професійній діяльності лікаря судово-медичного експерта. 5. Знати основні положення Європейської Конвенції з прав	1. Володіти принципами організації та процесуальними основами діяльності судово-медичної експертизи України, визначати її роль в системі охорони здоров'я України і захисті прав людини. 2. Володіти питаннями етики та деонтології в професійній діяльності судово-медичного експерта, а також основними положеннями Європейської Конвенції з прав людини (ЄКПЛ), Стамбульського протоколу, Стамбульської конвенції, інших міжнародних законодавчих актів та рекомендацій. 3. Застосовувати в практичній діяльності нормативні та правові документи. Володіти регламентацією прав та обов'язків медичних працівників, питаннями професійних правопорушень медичних працівників, організацією та завданнями судово-медичної

людини (ЄКПЛ), Стамбульського протоколу, Стамбульської конвенції, інших міжнародних законодавчих актів та рекомендацій.	експертизи у випадках притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності за професійні правопорушення.
---	---

Таблиця 2

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Користуватись основними положеннями про судово-експертну діяльність в Україні.	A
2. Користуватись Законом України «Про судову експертизу» – основним нормативним актом, що визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності в нашій державі.	A
3. Застосовувати в практичній діяльності статті Кримінального процесуального кодексу України та положень процесуального законодавства, які регламентують судово-експертну діяльність.	A
4. Користуватись наказами Міністерства охорони здоров'я України щодо основ організації та розвитку судово-медичної служби в Україні, зазначеними у пунктах 7-10 переліку нормативних документів у розділі VII цієї програми.	A
5. Користуватись наказами Міністерства охорони здоров'я України щодо діяльності медичних працівників в закладах охорони здоров'я України.	A
6. Застосовувати в практичній діяльності основи етики та деонтології.	C
7. Користуватись і застосовувати в професійній діяльності основні положення Європейської Конвенції з прав людини (ЄКПЛ), Стамбульського протоколу, Стамбульської конвенції, інші міжнародні законодавчі акти та рекомендації.	C

Таблиця 3

Курс 02. РОЗЛАД ЗДОРОВ'Я ВІД УШКОДЖЕНЬ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи у випадках розладу здоров'я від ушкоджень
I Знання	II Уміння
1. Загальне вчення про травму та травматизм. 2. Особливості ушкоджень тупими предметами. 3. Судово-медична характеристика ушкоджень, які можуть допомогти слідчим органам у встановленні факту катувань, мордувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поводження і покарання з використанням положень Стамбульського протоколу. 4. Морфогенез переломів кісток. 5. Морфогенез ушкоджень внутрішніх органів та кровоносних судин. 6. Клінічні та патоморфологічні прояви черепно-мозкової травми. 7. Причини смерті при ушкодженнях. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ушкодженнями та несприятливим наслідком.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів. 3. Встановити механізм утворення ушкоджень, давність настання і причину смерті. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, встановлення розміру втрати працездатності, експертизи стану здоров'я, вдаваних та штучних хвороб. 5. Володіти принципами акушерсько-гінекологічної експертизи, судово-медичної експертизи статевих станів чоловіків.

Таблиця 4

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити дослідження трупних змін тазовнішніх ушкоджень.	С
2. Проводити розтин трьох порожнин, вимірювання і дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів.	С
3. Проводити дослідження і опис усіх ушкоджень кісток.	В
4. Виконувати направлення для судово-медико-криміналістичного дослідження клаптів шкіри з кожним ушкодженням для виявлення наявності металізації сторонніх включень, характеру і особливостей знаряддя травм.	В
5. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне	

дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів.	A
6. Проводити направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності за наявності ушкоджень, які супроводжувались зовнішньою кровотечею.	C
7. Виконувати вилучення у два окремі конверти піднігтьового змісту.	C
8. Проводити відбір в окремі конверти зразків волосся з 6-ти ділянок волоссяного покриву голови, лобка (у трупів жінок) та інших ділянок тіла.	C
9. Здійснювати відбір, маркування та направлення на судово-гістологічне дослідження звичайного комплексу шматочків внутрішніх органів та головного мозку відповідно до вимог, передбачених наказом МОЗ України від 17.01.1995 № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 248/784.	C

Таблиця 5

Курс 03. АВТОМОБІЛЬНІ ТРАВМИ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи у випадках автомобільної травми
I Знання	II Уміння
1. Загальні відомості про автомобільний травматизм. 2. Ушкодження від зіткнення автомобіля з людиною. 3. Ушкодження від переїзду тіла колесом автомобіля. 4. Ушкодження водіїв та пасажирів від дії внутрішніх частин автомобіля. 5. Ушкодження від випадіння людини з автомобіля, що рухається. 6. Ушкодження від стиснення тіла між частинами автомобіля та іншими предметами. 7. Диференційна діагностика автомобільної травми	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формувати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть у випадках автомобільної травми. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів у випадках автомобільної травми. 3. Встановити механізм утворення ушкоджень, давність настання і причину смерті у випадках автомобільної травми. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках

	автомобільної травми. 5. За морфологічними ознаками ушкоджень проводити встановлення особи водія і пасажирів переднього (заднього) сидіння при травмі в середині салону автомобіля. 6. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень у випадках автомобільної травми. 7. Брати участь у комплексних 8. автотехнічних і судово-медичних експертизах.
--	--

Таблиця 6

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення.	В
2. Проводити дослідження документів.	В
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень.	С
4. Проводити дослідження трупних змін.	С
5. Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень з обов'язковою вказівкою висоти їх розташування від підошовних поверхонь стоп.	С
6. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин, а також вимірювання і дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів, проводити зваження органів.	В
7. Проводити розтин м'яких тканин спини і сідниць, верхніх і нижніх кінцівок, усіх міжреберних м'язів.	В
8. Проводити дослідження і опис кісток після старанного очищення їх від м'яких тканин.	В
9. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації	С

спиртів.	
10. Виконувати направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності.	С
11. Виконувати направлення для судово-гістологічного архіву по одному шматочку внутрішніх органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.	С
12. Аналізувати результати комплексних автотехнічних і судово-медичних експертиз	В

Таблиця 7

Курс 04. МОТОЦИКЛЕТНА ТА ВЕЛОСИПЕДНА ТРАВМИ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи у випадках мотоциклетної та велосипедної травми
I Знання	II Уміння
1. Загальні відомості про мотоциклетну та велосипедну травми. 2. Види мотоциклетної та велосипедної травми. 3. Механізм та морфологічні особливості ушкоджень у випадках мотоциклетної та велосипедної травми.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть у випадках мотоциклетної та велосипедної травми. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів у випадках мотоциклетної та велосипедної травми. 3. Встановити механізм утворення ушкоджень, давність настання і причину смерті у випадках мотоциклетної та велосипедної травми. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих,

	звинувачених та інших осіб у випадках мотоциклетної та велосипедної травми. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень у випадках мотоциклетної та велосипедної травми.
--	---

Таблиця 8

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення.	В
2. Проводити дослідження документів.	С
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень;	С
4. Проводити дослідження трупних змін.	В
5.Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень з обов'язковою вказівкою висоти їх розташування від підошовних поверхонь стоп.	С
6. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин, вимірювання та дослідження з поверхні і на розрізах усіх вийнятих органів; виконувати зваження органів.	С
7.Проводити розтин м'яких тканин спини і сідниць, верхніх і нижніх кінцівок, усіх міжреберних м'язів.	В
8.Проводити дослідження і опис кісток після старанного очищення їх від м'яких тканин.	В
9.Виконувати направлення крові і сечі на	В

судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів.	
10. Виконувати направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності.	С
11. Виконувати направлення для судово-гістологічного архіву по одному шматочку внутрішніх органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.	С

Таблиця 9

Курс 05. ТРАВМА ВІД ДІЇ РЕЙКОВОГО ТРАНСПОРТУ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи від дії рейкової травми
I Знання	II Уміння
1. Загальні відомості про залізничний та трамвайний травматизм. 2. Ушкодження від зіткнення поїзда, який рухався, з людиною. 3. Ушкодження від переїзду тіла колесомпотягу. 4. Ушкодження від випадіння з потягу, стиснення між частинами вагонів та у пасажирів від дії внутрішніх частин вагонів. 5. Ушкодження від стиснення тіла між вагонами. 6. Ушкодження у пасажирів від дії внутрішніх частин вагона.	1 Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть у випадках рейкової травми. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів у випадках рейкової травми. 3. Володіти основами встановлення механізму утворення ушкоджень, давності настання і причини смерті у випадках рейкової травми. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих,

	звинувачених та інших осіб у випадках рейкової травми. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень
--	---

Таблиця 10

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення.	В
2. Проводити дослідження документів.	С
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень;	В
4. Проводити дослідження трупних змін.	С
5. Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень з обов'язковою вказівкою висоти їх розташування від підошовних поверхонь стоп.	С
6. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнини, а також вимірювання і дослідження з поверхні і на розрізах усіх вийнятих органів, проводити зваження органів.	В
7. Проводити розтин м'яких тканин спини і сідниць, верхніх і нижніх кінцівок, усіх міжреберних м'язів.	В
8. Проводити дослідження і опис кісток після старанного очищення їх від м'яких тканин.	В
9. Виконувати направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності.	С
10. Виконувати направлення для судово-	

гістологічного архіву по одному шматочку внутрішніх органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.	С
---	---

Таблиця 11

Курс 06. АВІАЦІЙНА ТРАВМА

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи внаслідок авіаційної травми
I Знання	II Уміння
1. Загальні відомості і класифікація авіаційної травми. 2. Ушкоджуючі фактори при авіаційних пригодах. 3. Характер ушкоджень в екіпажу та пасажирів при різних видах авіаційних пригод. 4 Особливості судово-медичної експертизи при авіаційних травмах.	1. Проводити огляд місця події і брати участь у сортуванні тіл при авіаційній катастрофі для з'ясування механізму травми та причини смерті. 2. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть у випадках авіаційної травми. 3 Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів у випадках авіаційної травми. 4. Встановити механізм утворення ушкоджень, давність настання і причину смерті у випадках авіаційної травми. 5. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках авіаційної травми. 6.Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень у випадках

	авіаційної травми.
--	--------------------

Таблиця 12

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення, сортування частин тіл.	В
2. Проводити дослідження документів.	С
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень.	В
4. Проводити дослідження трупних змін.	С
5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин, а також вимірювання і дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів, проводити зваження органів.	В
6. Проводити розтин м'яких тканин спини і сідниць, верхніх і нижніх кінцівок, усіх міжреберних м'язів.	В
7.Проводити дослідження і опис кісток.	В
8. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів.	С
9. Виконувати направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності та проведення ДНК (молекулярно-генетичного) дослідження.	С
10 Виконувати направлення для судово-гістологічного архіву по одному шматочку внутрішніх органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.	С

Таблиця 13

Курс 07. СПОРТИВНА ТРАВМА

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи спортивної травми
I Знання	II Уміння
1. Загальні відомості про спортивний травматизм 2. Механізм виникнення та морфологічні особливості ушкоджень при заняттях деякими видами спорту.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть у випадках спортивної травми. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів у випадках спортивної травми. 3. Встановити механізм утворення ушкоджень, давність настання і причину смерті у випадках спортивної травми. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках спортивної травми. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень у випадках спортивної травми.

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення. 2. Проводити дослідження документів. 3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень; 4. Проводити дослідження трупних змін. 5. Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень з обов'язковою вказівкою висоти їх розташування від підошовних поверхонь стоп. 6. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин, а також вимірювання і дослідження з поверхні і на розрізах усіх вийнятих органів, проводити зважування органів. 7. Проводити розтин м'яких тканин спини і сідниць, верхніх і нижніх кінцівок, усіх міжреберних м'язів. 8. Проводити дослідження і опис кісток після старанного очищення їх від м'яких тканин. 9. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів. 10. Виконувати направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності. 11. Виконувати направлення для судово-гістологічного архіву по одному шматочку внутрішніх органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.	С С С С С В В В С С С

Курс 08. УШКОДЖЕННЯ, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПРИПАДІННІ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи у випадках падіння з висоти
I Знання	II Уміння
1. Загальні відомості про класифікацію падінь. 2. Механізм та умови виникнення ушкоджень. 3. Ушкодження, що виникають при падінні з висоти. 4. Ушкодження, що виникають при падінні з висоти власного зросту.	1. Проводити огляд місця події при падінні з висоти. 2. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть при падінні з висоти. 3. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів при падінні з висоти. 4. Встановити механізм утворення ушкоджень, давність настання і причину смерті у випадках падіння з висоти. 5. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб у випадках падіння з висоти. 6. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень у випадках падіння з висоти.

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення, сортування частин тіл. 2. Проводити дослідження документів. 3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень. 4. Проводити дослідження трупних змін. 5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин, а також вимірювання і дослідження з поверхні і на розрізах усіх вийнятих органів, зважування органів. 6. Проводити розтин м'яких тканин спини і сідниць, верхніх і нижніх кінцівок. 7. Проводити дослідження і опис кісток після старанного очищення їх від м'яких тканин. 8. Проводити дослідження і опис кісток черепа з обов'язковим виміром його поздовжнього і поперечного розмірів, товщини лобної скроневої, тім'яної і потиличної кісток. 9. Проводити розтин головного мозку за Фішером.	В С В С В В В В

10. Виконувати старанне дослідження виявлених внутрішньочерепних ушкоджень.	В
11. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів.	С
12. Виконувати вилучення, маркування та направлення на судово-гістологічне дослідження звичайного комплекту шматочків внутрішніх органів та головного мозку відповідно до Правил проведення судово-медичної експертизи (досліджень) трупів у бюро судово-медичної експертизи, затверджених наказом МОЗ України від 17.01.1995 № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 248/784.	С
13. Виконувати направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності за наявності ушкоджень, які супроводжуються зовнішньою кровотечею.	С
14. Виконувати направлення для судово-гістологічного архіву по одному шматочку внутрішніх органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.	С

Таблиця 17

Курс 09. ПРОМИСЛОВА ТА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ТРАВМА

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи промислової та сільськогосподарської травми.
I Знання	II Уміння
1. Промисловий та сільськогосподарський травматизм, його особливості та морфологічні прояви. 2. Ушкодження, які спричиняються гусеничним трактором. 3. Механізм утворення та особливості ушкоджень при деяких видах тракторної травми.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть від промислової та сільськогосподарської травми. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів внаслідок промислової та сільськогосподарської травми. 3. Встановити механізм утворення ушкоджень, давність настання і причину смерті внаслідок промислової та сільськогосподарської травми. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб внаслідок промислової та сільськогосподарської травми. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень внаслідок промислової та сільськогосподарської травми.

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення. 2. Проводити дослідження документів. 3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень. 4. Проводити дослідження трупних змін. 5. Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень з обов'язковою вказівкою висоти їх розташування від підошовних поверхонь стоп, від рівня сідничних горбів (нижнього краю симфізу), а також орієнтацією до вертикальної осі тіла, або до циферблата годинника. 6. Проводити розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин, з урахуванням того, щоб секційний розріз не зачіпав ушкоджень. 7. Проводити розтин м'яких тканин в ділянці розташування ушкоджень поза зоною стандартного секційного розрізу. 8. Виконувати вимірювання і дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів; проводити зважування органів. 9. Виконувати обов'язкове проведення проби на емболію. 10. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів. 11. Виконувати направлення для судово-медико-криміналістичного дослідження шматків шкіри з кожним ушкодженням	С С С С В В В С В С В

(або по одному з однотипних ушкоджень) для виявлення наявності металізації сторонніх включень, а також характеру і особливостей засобу травм. 12. Виконувати направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності. 13. Виконувати направлення для судово-гістологічного архіву по одному шматочку внутрішніх органів, а також промарковані шматочки органів і м'яких тканин із зон ушкоджень	С С
--	---

Таблиця 19

Курс 10. УШКОДЖЕННЯ ГОСТРИМИ ПРЕДМЕТАМИ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи внаслідок ушкоджень гострими предметами
I Знання	II Уміння
1. Загальні відомості про ушкодження, які спричиняються гострими предметами. 2. Ушкодження від дії ріжучих знарядь та предметів. 3. Ушкодження від дії колючих знарядь та предметів. 4. Ушкодження від дії колючо-ріжучих знарядь та предметів. 5. Ушкодження від дії рубаючих знарядь та предметів. 6. Ушкодження від дії пиляючих знарядь та предметів.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть внаслідок ушкоджень гострими предметами. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів внаслідок ушкоджень гострими предметами. 3. Встановити механізм утворення ушкоджень, давність настання і причину смерті внаслідок ушкоджень гострими предметами. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб внаслідок ушкоджень гострими предметами.

	5.Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень внаслідок ушкоджень гострими предметами
--	--

Таблиця 20

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення.	В
Проводити дослідження документів.	С
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень;	С
Проводити дослідження трупних змін.	С
5. Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень з обов'язковою вказівкою висоти їх розташування від підошовних поверхонь стоп.	С
6. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин, а також вимірювання і дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів; проводити зважування органів.	А
7. Проводити розтин м'яких тканин спини і сідниць, верхніх і нижніх кінцівок, усіх міжреберних м'язів.	В
8. Проводити дослідження і опис кісток після старанного очищення їх від м'яких тканин.	В
9. Виконувати направлення для судово- медико-криміналістичного дослідження шматків шкіри з кожним ушкодженням (або по одному з однотипних ушкоджень) для виявлення наявності металізації сторонніх включень, а також характеру і особливостей засобу травм.	С
10. Проводити направлення для судово-гістологічного архіву по одному шматочку внутрішніх органів, а також промарковані шматочки органів і м'яких тканин із зон ушкоджень та ранового каналу.	В
	С
11. Проводити направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності.	С
12. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів	С

Таблиця 21

Курс 11. ВОГНЕПАЛЬНІ УШКОДЖЕННЯ, ВИБУХОВА ТРАВМА

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи вогнепальних ушкоджень і ушкоджень від вибухової травми
I Знання	II Уміння
1. Загальні відомості про вогнепальну зброю і вогнепальну травму. 2. Поняття про фактори, що супроводжують постріл. 3. Судово-медична характеристика кульових вогнепальних ушкоджень при пострілі з близької та неблизької відстаней. 4. Ушкодження холостими пострілами, атиповими снарядами, з атипової зброї. 5. Особливості ушкоджень шротом. 6. Відомості про різновиди вибухових пристроїв та морфологічні прояви вибухової травми.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть від вогнепальних ушкоджень і вибухової травми. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів внаслідок вогнепальних ушкоджень і вибухової травми. 3. Встановити механізм утворення ушкоджень, давність настання і причину смерті внаслідок вогнепальних ушкоджень і вибухової травми. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб внаслідок вогнепальних ушкоджень і вибухової травми. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень внаслідок вогнепальних ушкоджень і вибухової травми.

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення. 2. Проводити дослідження документів. 3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень. 4. Проводити дослідження трупних змін. 5. Проводити знайомство з документами. 6. За можливості провести тотальне, не менше як у двох проекціях рентгенологічне дослідження трупа. 7. Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень з обов'язковою вказівкою висоти їх розташування від підошовних поверхонь стоп, а також від рівня сідничних горбів (нижнього краю симфізу – положення сидячи). 8. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин. 9. Виконувати вимірювання і дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів. 10. Для судово-медико-криміналістичного дослідження надсилати всі (вхідні і вихідні) вогнепальні ушкодження. 11. Проводити направлення для судово-гістологічного архіву по одному шматочку внутрішніх органів, а також промарковані шматочки органів і м'яких тканин із зон ушкоджень та ранового каналу. 12. Проводити направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення	В С В С С В С В С В С

антигенної належності. 13 Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів.	С
--	---

Таблиця 23

Курс 12. РОЗЛАД ЗДОРОВ'Я ТА СМЕРТЬ ВІД ДІЇ ЕЛЕКТРИКИ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи розладів здоров'я і смерті від дії електрики
I Знання	II Уміння
1. Механізм смерті та морфологічні зміни тканин та органів від ураження технічною електрикою. 2. Механізм смерті та морфологічні зміни тканин та органів від ураження атмосферною електрикою (блискавкою, кульовою блискавкою).	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть внаслідок дії технічної чи атмосферної електрики. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів внаслідок дії технічної чи атмосферної електрики. 3. Встановити особливості ушкоджень, давність настання і причину смерті внаслідок дії технічної чи атмосферної електрики. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб внаслідок дії технічної чи атмосферної електрики. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень у випадках розладів здоров'я і смерті від дії

Таблиця 24

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення.	С
2. Проводити дослідження документів.	С
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень.	С
4. Проводити дослідження трупних змін.	С
5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин.	В
6. Виконувати вимірювання та дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів; виконувати зваження органів.	С
7. Для судово-гістологічного дослідження направляти комплект шматочків внутрішніх органів, до якого додаються всі підозрілі на наявність електромітки ділянки шкіри (садна, синці, рани).	С
8. Для медико-криміналістичного дослідження направляти всі вказані зони обов'язково із симетрично розташованими на тілі непошкодженими ділянками шкіри.	С
9. Проводити направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності.	С
10. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів.	С
11. Проводити направлення для судово-гістологічного архіву по одному	С

шматочку внутрішніх органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.

Таблиця 25

Курс 13. РОЗЛАД ЗДОРОВ'Я ТА СМЕРТЬ ВІД ДІЇНИЗЬКОЇ ТА ВИСОКОЇ ТЕМПЕРАТУРИ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи від дії низької та високої температури
I Знання	II Уміння
1. Клінічні прояви та патоморфологічні зміни тканин та органів від загальної та місцевої дії холоду. 2. Клінічні прояви та патоморфологічні зміни тканин та органів від загальної та місцевої дії високої температури.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть від дії низької та високої температури. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів від дії низької та високої температури. 3. Встановити особливості ушкоджень, давність настання і причину смерті від дії низької та високої температури. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб від дії низької та високої температури. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень від дії низької та високої температури.

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення. 2. Проводити дослідження документів. 3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень. 4. Проводити дослідження трупних змін. 5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин. 6. Виконувати вимірювання та дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів; виконувати зваження органів. 7. При дії високих температур (вогню) направляти для судово-токсикологічного дослідження кров і сечу для визначення наявності і концентрації спиртів, а також кров на виявлення карбоксигемоглобіну (допускається направлення в одному флаконі з кров'ю на спирти). 8 При дії низької температури (переохолодженні) для судово-токсикологічного дослідження направляти кров і обов'язково сечу (за її відсутності - спинномозкову рідину, нирку або м'яз) для визначення наявності і концентрації спиртів. 9. Для судово-гістологічного дослідження направляти комплекс шматочків внутрішніх органів для якого при дії високої температури додаються шкіра з опіковою поверхнею і верхні дихальні шляхи, а при дії низької температури - шкіра з ділянок відмороження, яєчка, шлунок і дванадцятипала кишка.	С С С С В С С С

Курс 14. РОЗЛАД ЗДОРОВ'Я ТА СМЕРТЬ ВІД ЗМІН АТМОСФЕРНОГО ТИСКУ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи від змін атмосферного тиску
I Знання	II Уміння
1. Розлад здоров'я та смерть від змін низького атмосферного тиску (гіпобарія). 2. Розлад здоров'я та смерть від змін високого атмосферного тиску (гіпербарія).	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів від змін атмосферного тиску. 3. Встановити особливості ушкоджень, давність настання і причину смерті від змін атмосферного тиску. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень від змін атмосферного тиску.

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення.	С
2. Проводити дослідження документів.	С
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень.	С
4. Проводити дослідження трупних змін.	С
5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин.	В
6. Виконувати вимірювання та дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів; виконувати зваження органів.	С
6. Направляти для судово-токсикологічного дослідження кров і сечу для визначення наявності і концентрації спиртів.	С
7. Для судово-гістологічного дослідження направляти комплект шматочків внутрішніх органів.	С

Таблиця 29

Курс 15. РОЗЛАД ЗДОРОВ'Я ТА СМЕРТЬ ВІД ДІПРОМЕНИСТОЇ ЕНЕРГІЇ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи від дії променистої енергії
I Знання	II Уміння
1.Клінічні та патоморфологічні зміни при променевих ураженнях. 2.Патоморфологічні зміни при променевій хворобі.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть.

	2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів від дії променистої енергії. 3. Встановити особливості ушкоджень, давність настання і причину смерті від дії променистої енергії. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень.
--	--

Таблиця 30

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення з додержанням правил безпеки при роботі з матеріалами, які мають радіоактивне забруднення.	В
2. Проводити дослідження документів.	С
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень.	В
4. Проводити дослідження трупних змін.	С
5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин.	В
6. Виконувати вимірювання та дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів; виконувати зваження органів.	С
7. Направляти для судово-токсикологічного дослідження кров і сечу для визначення наявності і концентрації спиртів.	С
8. Для судово-гістологічного дослідження направляти комплект шматочків внутрішніх органів.	С

**Курс 16. РОЗЛАД ЗДОРОВ'Я ТА СМЕРТЬ ПРИ ПОРУШЕННІ
ЗОВНІШНЬОГО ДИХАННЯ, ВИКЛИКАНОГО МЕХАНІЧНИМИ
ПЕРЕШКОДАМИ; УТОПЛЕННЯ ТА РАПТОВА СМЕРТЬ У ВОДІ**

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи при порушенні зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами, при утопленні та раптовій смерті у воді.
I Знання	II Уміння
1. Види порушення зовнішнього дихання. 2. Морфологічні зміни при гіпоксії. 3. Странгуляційна гіпоксія. 4. Обтураційна гіпоксія 5. Компресійна гіпоксія. 6. Морфологічні ознаки утоплення. 7. Лабораторні засоби діагностики смерті від утоплення. 8. Методика судово-медичної експертизи трупа.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів у випадках смерті від порушення зовнішнього дихання. 3. Встановити особливості ушкоджень, давність настання і причину смерті від порушення зовнішнього дихання. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень.

Таблиця 32

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення.	С
2. Проводити дослідження документів.	С
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень.	С
4. Проводити дослідження трупних змін.	С
5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнини.	В
6. Виконувати вимірювання та дослідження з поверхні і на розрізах усіх вийнятих органів; виконувати зваження органів.	С
7. Направляти для судово-токсикологічного дослідження кров і сечу для визначення наявності і концентрації спиртів.	С
8. Для судово-гістологічного дослідження направляти комплекс шматочків внутрішніх органів.	С

Таблиця 33

Курс 17. РОЗЛАД ЗДОРОВ'ЯТА СМЕРТЬ ВІД ОТРУЄНЬ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи при отруєннях
I Знання	II Уміння
1. Дія отруйних речовин та розпізнавання отруєнь. 2. Отруєння їдкими отрутами. 3. Отруєння деструктивними отрутами.	1. Проводити судово-медичний розтин трупа, робити висновок про причину смерті, формулювати судово-медичний діагноз та заповнювати лікарське свідоцтво про смерть від отруєння.

4. Отруєння отрутами, які змінюють склад крові. 5. Отруєння отрутами, які збуджують, пригнічують та паралізують нервову систему.	2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень і морфологічних змін тканин та органів при смерті від отруєння. 3. Встановити особливості ушкоджень, давність настання і причину смерті від отруєння. 4. Володіти принципами визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб від отруєння. 5. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень при отруєннях.
--	--

Таблиця 34

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити огляд трупа на місці його виявлення.	В
2. Проводити дослідження документів.	С
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень.	В
4. Проводити дослідження трупних змін.	В
5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин.	В
6. Виконувати вимірювання та дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів; виконувати зваження органів.	С
7. Направляти для судово-токсикологічного дослідження кров і сечу	С

для визначення наявності і концентрації спиртів.	
8. Направляти для судово-токсикологічного дослідження кров і сечу для виявлення отруйних речовин.	В
9. Для судово-гістологічного дослідження направляти комплект шматочків внутрішніх органів.	С

Таблиця 35

Курс 18. СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПОТЕРПІЛИХ, ОСІБ, ЯКІ ЗВИНУВАЧУЮТЬСЯ, ТА ІНШИХ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб.
І Знання	II Уміння
1. Методика проведення судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб. 2. Судово-медична характеристика ушкоджень, які можуть допомогти слідчим органам у встановленні факту катувань, мордувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поводження і покарання з використанням положень Стамбульського протоколу. 3. Судово-медична експертиза визначення ступеня тяжкості ушкоджень. 4. Судово-медична експертиза розміру втрати працездатності. 5. Судово-медична експертиза інтерсексуального стану, встановлення статі, статевої зрілості, статевої недоторканості. 6. Судово-медична експертиза встановлення вагітності, минулих пологів та абортів. 7. Судово-медична експертиза у випадках статевих злочинів. Європейська Конвенція з прав людини (ЄКПЛ), Стамбульський протокол, Стамбульська	1. Проводити визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень потерпілих, звинувачених та інших осіб. 2. Володіти правилами описання ознак ушкоджень, які можуть допомогти слідчим органам у встановленні факту катувань, мордувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поводження і покарання з використанням положень Стамбульського протоколу. 3. Проводити експертизу розміру втрати працездатності. 4. Володіти основами експертизи інтерсексуального стану, встановлення статі, статевої зрілості, статевої недоторканості. 5. Володіти методологією проведення експертизи статевих злочинів та положеннями Європейської Конвенції з прав людини (ЄКПЛ), Стамбульського протоколу, Стамбульської конвенції.

конвенція. 8. Судово-медична експертиза віку.	6. Проводити вилучення, упакування і направлення біологічних об'єктів для лабораторних досліджень при статевих злочинах.
--	--

Таблиця 36

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Встановлення особи потерпілого (-ої).	В
2. Ознайомлення з оригіналами медичних документів.	С
3. Проведення медичного обстеження потерпілого (-ої).	В
4. Описання характеру ушкоджень, їх локалізацію і властивості.	С
5. Направлення, у разі потреби, потерпілого на додаткові дослідження до відповідних спеціалістів.	В
6. Оцінка ступеня тяжкості тілесних ушкоджень із зазначенням кваліфікаційної ознаки: небезпеки для життя, розладу здоров'я, стійкої втрати загальної працездатності.	В
7. Визначення механізму виникнення ушкоджень (термін) їх заподіяння, вид знаряддя і засобу, яким вони могли бути спричинені.	В
8. Направляти для судово-токсикологічного дослідження кров і сечу для визначення наявності і концентрації спиртів, отруйних чи наркотичних речовин.	С

Курс 19. ОГЛЯД ТРУПА НА МІСЦІ ЙОГОВИЯВЛЕННЯ

Мета	Засвоїти правила проведення огляду трупа на місці його виявлення
I Знання	II Уміння
1. Огляд трупа на місці його виявлення як процесуальна дія. 2. Правовий стан лікаря судово-медичного експерта, який бере участь в огляді місця події. 3. Основні задачі лікаря судово-медичного експерта при огляді трупа. 4. Методика проведення огляду трупа на місці його виявлення або на місці події і особливості стадій огляду трупа. 5. Особливості встановлення давності настання смерті та необхідне для цього оснащення. 6. Особливості виявлення, вилучення та упакування об'єктів, з місця події. 7. Оформлення запису у протоколі огляду трупа і огляду місця події. 8. Особливості огляду трупів осіб, що загинули за умов автомобільної транспортної травми. 9. Особливості огляду трупів осіб, що загинули за умов рейкової транспортної травми. 10. Особливості первинного огляду трупів осіб, що загинули за умов вогнепальної (вибухової) травми. 11. Особливості огляду трупа новонародженої дитини.	1. Володіти методикою проведення огляду трупа на місці його виявлення або на місці події. 2. Володіти методиками встановлення давності настання смерті та необхідним для цього оснащенням. 3. Проводити вилучення, упакування і направлення об'єктів для лабораторних досліджень. 4. Володіти правилами оформлення запису у протоколі огляду трупа і огляду місця події. 5. Володіти особливостями огляду трупів осіб, що загинули за умов автомобільної, залізничної травми та вогнепальної (вибухової) травми. 6. Володіти особливостями огляду трупа новонародженої дитини.

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Встановлення факту настання смерті.	B
2. Визначання давності настання смерті (ранніх чи пізніх трупних змін).	B
3. Сприяти слідчому здійснити правильний і послідовний огляд трупа.	C
4. Сприяти слідчому у виявленні і вилученні слідів, схожих на кров, сперму і інші виділення людини, волосся, а також речі, предмети, засоби, зброю та інші об'єкти.	C
5. Проведення вилучення, упакування і направлення об'єктів для лабораторних досліджень.	B
6. Висловлювати в усній формі попереднє судження про характер, механізм і давність утворення виявлених ушкоджень, про засоби травми тощо.	C
7. Оформлення запису лікаря судово-медичного експерта у протоколі огляду трупа і огляду місця події.	C

Таблиця 39

Курс 20. СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ТРУПА

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи трупа
I Знання	II Уміння
1. Вчення про смерть та трупні явища. 2. Правила проведення судово-медичної експертизи (дослідження) трупів у бюро судово-медичної експертизи, затверджені наказом МОЗ України	1. Володіти правилами проведення судово-медичної експертизи (дослідження) трупів у бюро судово-медичної експертизи при насильницькій смерті.

від 17.01.1995 р. № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстровані в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 257/793. 3. Особливості судово-медичного дослідження трупа при різних видах насильницької смерті. 4. Встановлення давності настання смерті. 5. Виявлення, вилучення та упакування об'єктів для лабораторних досліджень. 6. Складання та оформлення висновку експерта, що охоплює: • оформлення титульної сторінки відповідно до форми № 170/о, затвердженої наказом МОЗ України від 05.08.1999 р. № 197, та вступної частини; оформлення дослідної частини відповідно до Правил проведення судово- медичної експертизи (дослідження) трупів у бюро судово-медичної експертизи, затверджених наказом МОЗ України від 17.01.95 № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 257/793; • формулювання підсумків(заключної частини). 7. Заповнювати лікарське свідоцтво про смерть (форма № 106/о), затверджена наказом МОЗ України від 08.08.2006 р. № 545, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1152/13026, відповідно до Інструкції щодо заповнення та видачі лікарського свідоцтва про смерть (форма № 106/о).	2. Володіти методиками встановлення давності настання смерті та вміти користуватись необхідним для цього оснащенням. 3. Проводити вилучення, упакування і направлення об'єктів для лабораторних досліджень. 4. Оформлювати титульну сторінку висновку експерта відповідно до форми № 170/о, затвердженої наказом МОЗ України від 05.08.1999 р. № 197, складати та оформлювати вступну, дослідну частини висновку експерта з формулюванням підсумків; заповнювати лікарське свідоцтво про смерть (форма № 106/о), затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.2006 № 545, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1152/13026 відповідно до Інструкції щодо заповнення та видачі лікарського свідоцтва про смерть (форма № 106/о). 5. Володіти особливостями судово- медичної експертизи трупів осіб, що загинули за різних причин насильницької смерті.
--	---

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити дослідження документів.	С
2. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень.	С
3. Проводити дослідження трупних змін.	С
4. Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень, виконувати їх детальний опис, зазначати точну анатомічну локалізацію з обов'язковою вказівкою висоти їх розташування від підошовних поверхонь стоп.	С
5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнин.	В
6. Виконувати вимірювання та дослідження з поверхні і на розрізах усіх виїнятих органів; виконувати зваження органів.	В
7. Проводити розтин м'яких тканин спини і сідниць, верхніх і нижніх кінцівок, усіх міжреберних м'язів.	В
8. Проводити дослідження і опис кісток після старанного очищення їх від м'яких тканин.	С
9. Виконувати направлення для судового медико-криміналістичного дослідження фрагментів шкіри з кожним ушкодженням (або по одному з однотипних ушкоджень) для виявлення наявності металізації сторонніх включень, а також характеру і особливостей засобу травм.	С
10. Проводити направлення для судово-гістологічного дослідження по одному шматочку внутрішніх органів, а також	С

промарковані шматочки органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.	
11. Проводити направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності.	С В
12. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів.	
13. Складати та оформлювати висновок експерта (форма № 170/о), затверджена наказом МОЗ України. 05.08.1999 р. № 197.	В
14. Заповнювати лікарське свідоцтво про смерть (форма № 106/о), затверджена наказом МОЗ України від 08.08.2006 № 545, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1152/13026, відповідно до Інструкції щодо заповнення та видачі лікарського свідоцтва про смерть (форма № 106/о).	В

Таблиця 41

Курс 21. СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ТРУПА ПРИ РАПТОВІЙ СМЕРТІ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи трупа при раптовій смерті
I Знання	II Уміння
1. Вчення про смерть та трупні явища. 2. Причини та генез раптової смерті. 3. Раптова смерть при захворюваннях головного мозку та його оболонок. 4. Раптова смерть при захворюваннях серця та судин. 5. Раптова смерть при захворюваннях органів дихання, травлення та	1. Володіти Правилами проведення судово-медичної експертизи (дослідження) трупів у бюро судово- медичної експертизи, затвердженими наказом МОЗ України від 17.01.95 № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово- медичної

сечовиділення. 6. Раптова смерть при інфекційних та паразитарних захворюваннях. 7. Раптова смерть при алергічних станах та захворюваннях. 8. Раптова смерть дітей. 9. Правила проведення судово-медичної експертизи (дослідження) трупів у бюро судово-медичної експертизи, затверджені Наказом МОЗ України від 17.01.95 № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 257/793. 10. Особливості судово-медичного дослідження трупа при різних видах насильницької смерті. 11. Встановлення давності настання смерті. 12. Виявлення, вилучення та упакування об'єктів для лабораторних досліджень. 13. Порядок складання та оформлення висновку експерта (форма № 170/о), оформлення протокольної частини, формулювання підсумків (заключної частини). 14. Інструкцію щодо заповнення та видачі лікарського свідоцтва про смерть (форма № 106/о), затверджену наказом МОЗ України від 08.08.2006 № 545, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006р. за № 1152/13026.	служби України», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 257/793. 2. Володіти методиками встановлення давності настання смерті та вміти користуватись необхідним для цього оснащенням. 3. Проводити вилучення, упакування і направлення об'єктів для лабораторних досліджень. 4. Оформлювати титульну сторінку висновку експерта відповідно до форми № 170/о, затвердженої наказом МОЗ України від 05.08.1999 р. № 197, складати та оформлювати вступну, дослідну частини висновку експерта з формулюванням підсумків; заповнювати лікарське свідоцтво про смерть (форма № 106/о), затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.2006 № 545, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1152/13026 відповідно до Інструкції щодо заповнення та видачі лікарського свідоцтва про смерть (форма № 106/о). 5. Володіти особливостями судово- медичної експертизи трупів осіб при раптовій смерті.
--	--

Таблиця 42

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити дослідження документів.	С
2. Проводити дослідження одягу з	С

описом ушкоджень і забруднень. 3. Проводити дослідження трупних змін. 4. Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень, виконувати їх детальний опис, зазначати точну анатомічну локалізацію з обов'язковою вказівкою висоти їх розташування від підошовних поверхонь стоп. 5. Виконувати розтин порожнини черепа, грудної і черевної порожнини 6. Виконувати вимірювання та дослідження з поверхні і на розрізах усіх вийнятих органів; виконувати зваження органів. 7. У випадках раптової смерті осіб віком 15-40 років за відсутності вроджених вад серця проводити повне макро-мікроскопічне дослідження рефлексогенних ділянок (синокаротидного вузла, сонячного сплетіння тощо). 8. У випадках раптової смерті осіб віком 15-40 років за відсутності вроджених вад серця надсилати для судово-гістологічного дослідження комплект шматочків органів та головного мозку, керуючись відповідними положеннями Правил проведення судово-медичної експертизи (дослідження) трупів у бюро судово-медичної експертизи, затверджених Наказом МОЗ України від 17.01.95 № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. № 248/784. 9. При смерті осіб віком понад 40 років: виконувати звичайний обсяг розтину; при	С С В В В С С
--	--

виразних ознаках хронічної ішемічної хвороби серця і при відсутності запаху алкоголю від порожнин і внутрішніх органів трупа проводити взяття шматочків органів на судово-гістологічне дослідження в архів (при взятті аналізів на судово-токсикологічне дослідження внутрішні органи в гістологічний архів не надсилаються).	
10. Проводити направлення крові (у рідкому вигляді і на марлі) для визначення антигенної належності.	С
11. Виконувати направлення крові і сечі на судово-токсикологічне дослідження для визначення наявності і концентрації спиртів.	С
12. Скласти та оформлювати висновок експерта (форма № 170/о), затверджена наказом МОЗ України. 05.08.1999 р. № 197.	С
13. Заповнювати лікарське свідоцтво про смерть (форма № 106/о), затверджена наказом МОЗ України від 08.08.2006 № 545, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1152/13026, відповідно до Інструкції щодо заповнення та видачі лікарського свідоцтва про смерть (форма № 106/о).	С

Таблиця 43

**Курс 22. СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ТРУПІВ
НОВОНАРОДЖЕНИХ**

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи трупів новонароджених
I Знання	II Уміння

1. Вчення про смерть та трупні явища. 2. Особливості судово-медичного дослідження трупів новонароджених. 3. Встановлення ознак новонародженості немовля. 4. Встановлення живо- чи мертвонародженості дитини. 5. Визначення доношеності (зрілості) і життєздатності новонародженої дитини. 6. Встановлення тривалості її внутрішньо-утробного життя. 7. Встановлення тривалості життя дитини після народження. 8. Визначення, чи надавалась дитині необхідна допомога та, чи здійснювався за нею належний догляд. 9. Встановлення причини смерті та давності її настання. 10. Виявлення, вилучення та упакування об'єктів для лабораторних досліджень. 11. Складання та оформлення висновку експерта, що охоплює: оформлення титульної сторінки відповідно до форми № 170/о, затвердженої наказом МОЗ України від 05.08.1999 р. № 197, та вступної частини; оформлення дослідної частини відповідно до Правил проведення судово-медичної експертизи (дослідження) трупів у бюро судово-медичної експертизи, затверджених наказом МОЗ України від 17.01.95 № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстрованим в Міністерстві юстиції	1. Володіти «Правилами проведення судово-медичної експертизи (дослідження) трупів у бюро судово-медичної експертизи, затверджених Наказом МОЗ України» від 17.01.95 № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 248/784. 2. Володіти методиками встановлення давності настання смерті. 3. Проводити пробу на повітряну емболію. 4. Проводити вилучення, упакування і направлення об'єктів для лабораторних досліджень. 5. Складати та оформлювати протокольну частину висновку експерта з формулюванням підсумків (заключної частини), заповнювати лікарське свідоцтво про перинатальну смерть (форма № 106-2/о), затверджена наказом МОЗ від 08.08.2006 № 545, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1154/13028, відповідно до Інструкції щодо заповнення і реєстрації лікарського свідоцтва про перинатальну смерть (форма № 106-2/о). 6. Володіти особливостями методики розтину трупів новонароджених.
---	---

України від 26 липня 1995 р. за № 257/793;

формулювання підсумків(заключної частини).

12. Заповнювати лікарське свідоцтво про перинатальну смерть (форма № 106-2/о), затверджена наказом МОЗ від 08.08.2006 № 545, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1154/13028, відповідно до Інструкції щодо заповнення і реєстрації лікарського свідоцтва про перинатальну смерть (форма № 106-2/о).

Таблиця 44

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити дослідження документів.	С
2. Проводити дослідження зовнішніх ушкоджень.	С
3. Проводити визначення ознак новонародженості немовля.	В
4. Проводити визначення живо- чи мертвонародженості дитини.	В
5. Проводити визначення доношеності (зрілості) і життєздатності новонародженої дитини.	В
6. Проводити встановлення тривалості її внутрішньоутробного життя.	В
7. Проводити визначення тривалості життя дитини після народження.	В
8. Проводити пробу на повітряну емболію.	В

9. Проводити визначення, чи надавалась дитині необхідна допомога та, чи здійснювався за нею належний догляд.	В
10. Проводити визначення причини смерті та давності її настання.	В
11. Проводити виявлення, вилучення та упакування об'єктів для лабораторних досліджень.	В
12. Скласти та оформлювати висновок експерта (форма № 170/о), затверджена наказом МОЗ України. 05.08.1999 р. № 197 з формулюванням підсумків (зключної частини).	С
13. Заповнювати лікарське свідоцтво про перинатальну смерть (форма № 106-2/о), затверджена наказом МОЗ від 08.08.2006 № 545, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1154/13028, відповідно до Інструкції щодо заповнення і реєстрації лікарського свідоцтва про перинатальну смерть (форма № 106-2/о).	С

Таблиця 45

**Курс 23. СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА РЕЧОВИХ ДОКАЗІВ В
СУДОВО-МЕДИЧНІЙ ЛАБОРАТОРІЇ**

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи речових доказів в судово-медичній лабораторії
I Знання	II Уміння
1. Загальні відомості про речові докази. 2. Визначення поняття речові докази і його тлумачення відповідно до	1. Проводити макроскопічне дослідження та вирізку секційного матеріалу, інтерпретувати і аналізувати його результати.

Кримінального процесуального кодексу України.	2. Володіти правилами вилучення об'єктів судово-медичної експертизи для досліджень у відділеннях судово-медичної лабораторії.
3. Речові докази біологічного походження.	
4. Роль лікаря судово-медичного експерта у виявленні речових доказів під час огляду місця події, їх описанні та вилученні.	

Таблиця 46

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити дослідження документів.	C
2. Допомогати працівникам слідчо-судових органів у виявленні речових доказів біологічного походження під час огляду місця події.	C
3. Проводити дослідження одягу з описом ушкоджень і забруднень.	C
4. Направляти речові докази, отримані під час розтину чи при обстеженні потерпілих, обвинувачених та інших осіб (кров, мазки та тампони з вмістом піхви, ротової порожнини, прямої кишки, змиви зістатевих органів і деякі інші) до відділень судово-медичної лабораторії.	C
5. Проводити вилучення шматочків внутрішніх органів, а також вилучення та маркування шматочків органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.	C
6. Проводити направлення для судово-гістологічного дослідження по одному шматочку внутрішніх органів, а також промарковані шматочки органів і м'яких тканин із зон ушкоджень.	C
7. Володіти особливостями застосування цифрових технологій у судовій фотографії, та основними видами фотозйомки в судово-медичній експертизі.	A
8. Знати комплекс лабораторних методів і методик, що дозволяють проводити визначення (ідентифікацію) факторів, що супроводжують постріл із вогнепальної	A

зброї: емісійний спектрографічний метод, інфрачервона спектрометрія, іскрова мас- спектрометрія, атомно-абсорбційний аналіз, нейтронно-активаційний аналіз та інші.	
---	--

Таблиця 47

**Курс 24. СУДОВО-МЕДИЧНА ЕКСПЕРТИЗА ЗА МАТЕРІАЛАМИ
СУДОВИХ СПРАВ ТА ЗА МАТЕРІАЛАМИ**

ДОСУДОВО

ГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Мета	Засвоїти правила проведення судово-медичної експертизи за матеріалами судових справ та матеріалами досудового розслідування
I Знання	II Уміння
1. Правила проведення комісійних судово-медичних експертиз в бюро судово-медичної експертизи, затверджені наказом МОЗ України від 17.01.1995 №6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 256/792. 2. Процесуальні, організаційні та етичні основи судово-медичної експертизи в Україні. 3. «Міжнародна статистична класифікація хвороб і проблем, пов'язаних зі здоров'ям». 4. Порядок призначення і особливості проведення судово-медичної експертизи за матеріалами судових справ та матеріалів досудового розслідування. 5. Матеріали кримінальних та цивільних справ як об'єкт судово-медичної експертизи. 6. Судово-медична експертиза за матеріалами справ при різних видах	1. Володіти порядком призначення і особливостями проведення судово-медичної експертизи за матеріалами справ. 2. Володіти Правилами проведення комісійних судово-медичних експертиз в бюро судово-медичної експертизи, затвердженими наказом МОЗ України від 17.01.1995 №6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 256/792. 3. Володіти навичками дослідження матеріалів кримінальних та цивільних справ як об'єктів судово-медичної експертизи. 4. Володіти навичками аналізу та інтерпретації первинних, додаткових та повторних судово-медичних експертиз за матеріалами справ.

смерті. 7. Судово-медична експертиза за матеріалами справ у випадках неналежного надання медичної допомоги.	
--	--

Таблиця 48

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити дослідження документів: матеріалів досудового розслідування як об'єктів судово-медичної експертизи.	В
2. Знати чинні процесуальні положення при проведенні судово-медичної експертизи у кримінальних провадженнях.	С
3. Знати чинні процесуальні положення при проведенні судово-медичної експертизи за матеріалами цивільних справ.	С
4. Знати Правила проведення комісійних судово-медичних експертиз в бюро судово-медичної експертизи, затверджені наказом МОЗ України від 17.01.1995 №6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 26 липня 1995 р. за № 256/792.	С
5. Володіти виконанням комісійних судово-медичних експертиз при різних видах смерті.	В
6. Володіти виконанням комісійних судово-медичних експертиз по справам про порушення медичним персоналом професійних обов'язків, а саме: при ненаданні медичної допомоги хворому; при неналежному наданні медичної допомоги.	В

7. Скласти та оформлювати висновок експерта (форма № 170/о), затверджена наказом МОЗ України. 05.08.1999 р. № 197.	В
--	---

Таблиця 49

**Курс 25. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ПРИПРОВЕДЕННІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ
ЗАГИБЛИХ ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ І ТЕХНОГЕННИХ
КАТАСТРОФАХ**

Мета	Засвоїти основи комплексного підходу при проведенні ідентифікації загиблих під час збройних конфліктів і техногенних катастроф
I Знання	II Уміння
1. Судово-медична експертиза, ідентифікація особи. 2. Речові докази. 3. Особливості дослідження об'єктів судово-медичної експертизи для їх диференціації та ідентифікації. 4. Методи ідентифікації особи. 5. Медико-криміналістичні дослідження в судово-медичній експертизі. 6. Дактилоскопія, дослідження дерматогліфіки особливостей кисті і стопи. 7. Одонтологічне дослідження при ідентифікації особи. 8. Молекулярно-генетична експертиза. Особливості ДНК-ідентифікації. Особливості відбору біоматеріалу від трупів (останків) для ДНК-ідентифікації. Послідовність робочих процесів проведення ДНК-типуювання, аналіз	1. Володіти поняттями ідентифікації особи. 2. Володіти основними положеннями про дослідження об'єктів судово-медичної експертизи з метою їх диференціації та ідентифікації. 3. Обирати оптимальні методи дослідження залежно від кількості та якості біологічного матеріалу з метою підвищення результативності та інформативності судово-медичної експертизи.

генетичного профілю.	
9. Виявлення, вилучення та упакування об'єктів для лабораторних досліджень.	

Таблиця 50

Практичні навички/компетентності

Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння
1. Проводити дослідження документів.	С
2. Проводити збір анамнестичних, медичних даних.	С
3. Проводити антропоскопічне дослідження (складання словесного портрета, патескопія /родимки, зморшки, рубці, татуювання/, профзахворювання, фізичні вади та ін.), опис одягу і взуття.	С
4. Проводити антропометричні дослідження.	С
5. Готувати шкіру кистей для проведення дактилоскопії.	С
6. Проводити одонтологічне дослідження.	С

V. ДОДАТКОВІ ПРОГРАМИ

№	Назва програми	Обсяг програми (кількість годин, симуляційне навчання тощо)
1	Патологічна анатомія	30
2	Медицина невідкладних станів	6
3	Військово-медична підготовка	6
4	Військово-спеціальна підготовка	6
5	Організація невідкладної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях	6
6	Ведення психічних розладів	6

VI. ПЕРЕЛІК МАНІПУЛЯЦІЙ, ЯКІ ПОВИНЕН ПРОВЕСТИ ЛІКАР-ІНТЕРН

№ з/п	Назва маніпуляції	Рівень оволодіння
1.	Проведення огляду трупа на місці події (виявлення)	С
2.	Встановлення факту і давності настання смерті	С
3.	Виявлення і описання ушкоджень; морфологічних змін органів та тканин	С
4.	Діагностування і встановлення причин смерті при судово-медичній експертизі трупа	С
5.	Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ушкодженням та несприятливим наслідком	С
6.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень тупими твердими предметами	С
7.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках транспортної травми	В
8.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння з висоти	В
9.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках падіння на площини	В
10.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках ушкоджень гострими предметами	В
11.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках дії крайніх температур	В
12.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках порушення зовнішнього дихання, викликаного механічними перешкодами	В
13.	Проведення судово-медичної експертизи у випадках ураження технічною електрикою та блискавкою	С
14.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках вогнепальних ушкоджень	В
15.	Проведення судово-медичної експертизи трупа новонародженого	В
16.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках отруєнь	С
17.	Проведення судово-медичної експертизи трупа у випадках раптової смерті	В

18.	Проведення судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб у випадках встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень	С
19.	Проведення судово-медичної експертизи потерпілих, обвинувачених та інших осіб у випадках статевих злочинів	С
20.	Вилучення, упакування та направлення об'єктів судово-медичної експертизи на лабораторні дослідження	С
21.	Виконання лінійних вимірювань ушкоджень та аналізу отриманих результатів	С
22.	Вміння відображати ушкодження на контурній схемі	С
23.	Інтерпретація і аналіз судово-медичного розтину за результатів власного макроскопічного і лабораторних досліджень	В
24.	Інтерпретація і аналіз даних медичної документації	В
25.	Вміння користуватись міжнародною класифікацією хвороб	А
26.	Вміння заповнювати лікарське свідоцтво про смерть	С
27.	Вміння формулювати судово-медичний діагноз	С
28.	Вміння складати висновок експерта	В
29.	Виконання туалету і реставрації трупа	А

VII. ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ, НА ЯКИХ БАЗУЄТЬСЯ ПРОГРАМА, РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ

1. Закон України «Про вищу освіту».
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
3. Закон України «Про судову експертизу».
4. Кримінальний кодекс України (зі змінами).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України.
6. Цивільний процесуальний кодекс України.

7. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6 «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 липня 1995 року за № 248/784.

8. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.2006 № 545 Про впорядкування ведення медичної документації, яка засвідчує випадки народження і смерті» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 року за № 1150/13024.

9. Про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: Закон України від 20.06.2022 № 2319-IX [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text>.

10. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) Туреччина. Стамбул 11.05.2011 URL: <https://rm.coe.int/1680462546>

11. Римський статут Міжнародного кримінального суду (офіційний переклад).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Судова медицина. Медичне законодавство: у 2 книгах. - Книга 1. Судова медицина: підручник (ВНЗ IV р. а.) / Б. В. Михайличенко, В. А. Шевчук, С. С. Бондар та ін.; за ред. Б. В. Михайличенка. - 5-е вид. Київ : «Медицина», 2017. 448с.
2. Судова медицина. Медичне законодавство: у 2 книгах. - Книга 2. Медичне законодавство: правова регламентація лікарської діяльності: підручник (ВНЗ IV р. а.) / М. В. Банчук, В. Ф. Москаленко, Б. В. Михайличенко та ін.; за ред. В. Ф. Москаленка, Б. В. Михайличенка. - 4-е вид., випр. Київ : Медицина, 2017. 496 с.
3. Судова медицина: Підручник / В. Д. Мішалов, Т. В. Хохолєва, В. Т. Бачинський, В. В. Войченко, Г. Ф. Кривда, Є. Я. Костенко [за загальною редакцією В.Д. Мішалова]. Чернівці: "Місто", 2019. 574 с.
4. Судова медицина: Підручник / О. І. Герасименко, А. Г. Антонов, К. О. Герасименко та ін. ; за ред. Герасименка О. І. - 3- є вид. переробл. та доповн. К. : КНТ, 2018. 630 с.
5. Основи судової медицини: навч. посіб. / Голубович Л. В. та ін. Харків: ФОП Бровін, 2021. 536 с.
6. Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті / О. Ф. Кулик, В. Т. Бачинський, І. Г. Савка, О. Я. Ванчуляк. Чернівці, 2005. 211с.
7. Первинний огляд трупа на місці його виявлення / В. Т. Бачинський, О. Ф. Кулик, І. Г. Савка, О. Я. Ванчуляк. Чернівці, 2010. 212 с.
8. Судово-медична експертиза дітей: навч. посіб. / В.Д. Мішалов та ін. Київ: Здоров'я, 2010. 256 с.
9. Особливості опису одягу при проведенні судово-медичної експертизи: навч. посіб. / М.М. Тагаєв та ін. Чернівці: Родовід, 2019. 112 с.
10. Судово-медичний опис тілесних ушкоджень, термінів давності їх утворення і загоєння: навч. посіб. / В.Д. Мішалов та ін. Чернівці: Родовід, 2019. 178 с.
11. Судово-медична характеристика ушкоджень внутрішніх органів (підшлункова залоза, печінка, нирки) та визначення давності їх утворення: навч. посіб. / В.Д. Мішалов та ін. Чернівці: Місто, 2019. 138 с.
12. Судово-медична експертиза об'єктів при вогнепальній травмі: монографія / В.Д. Мішалов та ін. Київ: ФОП Ворона, 2019. 303 с.
13. Посібник з судово-медичної криміналістики / Филипчук О.В., Шевчук М.М. Львів: «Добра справа», 2011 – 566 с.
14. Судово-медична криміналістика: підручник / О.В. Филипчук О.В., О.М. Гуров Харків: Діса плюс, 2013. 640 с.
15. Судово-медична оцінка патоморфологічних змін при внутрішньочерепних та спинно-мозкових ушкодженнях: метод. реком. / О.О. Гуріна та ін. Київ: НМАПО імені П.Л. Шупика, 2013. 48 с.
16. Сучасний алгоритм судово-медичної діагностики давності настання смерті у ранній постмортальний період: метод. рекомен. / О. М. Гуров та ін. Харків: ХМАПО, 2017. 35 с.

17. Методики морфологічних досліджень: монографія / М. М. Багрій та ін. Вінниця: Нова Книга, 2016. 328 с.
18. Патоморфологія та гістологія: атлас / за ред. Д.Д. Зербіно, М. М. Багрія, Я. Я. Боднара, В. А. Діброви та інш. Вінниця: Нова Книга, 2016. 800 с.
19. Виявлення тілесних ушкоджень, характерних для катувань та шляхи їх документальної фіксації у форматі «Стамбульського протоколу»: навч. посіб. / С.В. Козлов та ін. Київ, Експертний центр з прав людини, 2021. 102 с.
20. Борнмутський протокол про захист і розслідування масових поховань. https://issuu.com/bournemouthuniversity/docs/11489_fmc_mass_graves_project_ukraine_v3.0_issuu
21. Suggested citation: The Minnesota Protocol on the Investigation of Potentially Unlawful Death (2016), Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, New York/Geneva, 2017.
22. Стамбульський протокол. (Посібник з питань ефективного розслідування і документування фактів катувань та іншого жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання). ООН. Нью-Йорк і Женева, 2004. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-06/Istanbul%20Protocol%20in%20Ukrainian.pdf>
23. Гістологічні критерії давності механічних ушкоджень м'яких тканин [Текст]: інформаційний лист / ДУ «Головне бюро судово-медичної експертизи МОЗ України».- Київ, 2019. – 16 с.
24. Завальнюк А.Х. Судова медицина: Курс лекцій. 2 видання, перероблене і доповнене. Тернопіль: ТДМУ, 2006. 672 с.
25. Завальнюк А.Х. Судова медицина: тлумачний термінологічний довідник / А.Х. Завальнюк. – Тернопіль : ТДМУ, 2016. 516 с.
26. Муханов А. І. Атлас судово-медичного дослідження тупої травми. Тернопіль: ТДМУ, 2008. 324 с.
27. Отрути та отруєння : судово-медичний аспект:[монографія]/А.Х. Завальнюк, Г. Ф. Кривда, І. О. Юхимець.-Одеса: Астропринт,2009. - 256 с.
28. Основи патології за Роббінсом : переклад 10-го англ. вид. : у 2 т. Т.1 / Віней Кумар, Абул К. Аббас, Джон К.Астер.; наук. ред. перекладу проф. І.Сорокіна, С.Гичка, І.Давиденко. К.: ВСВ "Медицина", 2019. 420 с.
29. Основи патології за Роббінсом : переклад 10-го англ. вид. : у 2 т. Т.2 / Віней Кумар, Абул К. Аббас, Джон К.Астер.; наук. ред. перекладу проф. І.Сорокіна, С.Гичка, І.Давиденко. К.: ВСВ "Медицина", 2020. 532 с.
30. Reinhard B. Dettmeyer Forensic Histopathology: Fundamentals and Perspectives, 2nd ed., 2018. 593 p.
31. Reinhard B. Dettmeyer, Marcel A. Verhoff, Harald F. Schütz Forensic Medicine: Fundamentals and Perspectives, 2013. 584 p.
32. Estimation of the Time Since Death, 3rd Edition / ed. B. Madea. CRC Press (Taylor and Francis Group), 2015. 268 p.
33. Helen Whitwell, Christopher Milroy, Daniel du Plessis Forensic Neuropathology 2nd Edition, CRC Press, 2021. 226 p.
34. Handbook of forensic medicine / edited by Burkhard Madea, Institute of

Forensic Medicine, University of Bonn, Bonn, Germany, 2014. 1288 p.

35. Hayman J., Oxenham M. Estimation of the time since death: current research and future trends, 1st edition. Academic Press, 2020. 282 p.

36. Forensic Pathology of Infancy and Childhood / edited by Kim A. Collins, Roger W. Byard. New York, NY : Springer New York : Imprint: Springer, 2014. 1300 p. Saukko P, Knight B. Knight's forensic pathology. 4th ed. Boca Raton: CRC Press; 2015. 680 p.

37. Billie S. Fyfe, Dylan V. Miller Diagnostic Pathology: Hospital Autopsy 1st Edition, 2015. 424 p.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.uniprot.org/>
2. <https://www.aic.gov.au/>
3. <https://www.futurelearn.com/courses/collections/forensics>
4. <https://www.thecompleteuniversityguide.co.uk/courses/forensic-science/guide-to-studying-forensic-science/>
5. <https://www.classcentral.com/tag/forensic-science>
6. http://wps.prenhall.com/chet_saferstein_forensic_1/